

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΣΤΟ ΓΕ.Λ.

**«Ζητήματα διδασκαλίας και αξιολόγησης στο μάθημα των
Λατινικών»**

13/10/2021

1^ο ΠΕ.Κ.Ε.Σ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ε. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Διδώ και Αινείας (μικρογραφία από χειρόγραφο του 5^{ου} αι. μ.Χ.)

**Επισημάνσεις στο Πρόγραμμα Σπουδών και την Αξιολόγηση του μαθήματος των
Λατινικών ΟΠΑΣ Β΄ Τάξης
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ**

- Η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση πρέπει να στοχεύει **στην ανάδειξη του πολιτισμού** του κειμένου και στη μετατόπιση του ενδιαφέροντος των μαθητών και των μαθητριών **από το ενδιαφέρον για τη γλώσσα του κειμένου στο περιεχόμενο** και την κατανόησή του, αξιοποιώντας ως μέσο την ανασύνθεση ιστορικών, θρησκευτικών, πολιτικών και άλλων στοιχείων που ενυπάρχουν σε αυτό (πρόσκτηση μιας «ρωμαιογνωσίας»).
- Η προσέγγιση του κειμένου οφείλει να είναι **κειμενοκεντρική και μαθητοκεντρική**.
- Δίνεται έμφαση στη διδασκαλία των στοιχείων εκείνων που επιτρέπουν την κατανόηση των μηχανισμών οργάνωσης του λόγου σε επίπεδο πρότασης και κειμένου. Αποφεύγεται η πρόταξη της θεωρίας.
- Διαμορφωτική αξιολόγηση. (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μελετήσουν βασικά στοιχεία του λατινικού γλωσσικού συστήματος
- **γραμματικοσυντακτικές δομές και φαινόμενα** – και να κατανοούν και να ερμηνεύουν κείμενα, βάσει **ενός γλωσσικού υπομνηματισμού**
- να συνειδητοποιήσουν **τη σχέση της Λατινικής με την Αρχαία Ελληνική**, ώστε να μπορούν να διακρίνουν ομοιότητες και διαφορές
- να αντιληφθούν **τις γλωσσικές επιδράσεις της λατινικής γλώσσας** στις γλώσσες των λαών της Ευρώπης και να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν την προέλευση λέξεων ευρωπαϊκών γλωσσών τις οποίες διδάσκονται στο σχολείο
- να είναι σε θέση **να κατανοούν όρους, έννοιες και εκφράσεις ή αποφθέγματα** που χρησιμοποιούνται συχνά στον έντυπο και ηλεκτρονικό λόγο και να αναγνωρίζουν λέξεις της Λατινικής που ως γλωσσικά δάνεια έχουν ενσωματωθεί στο λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής
- να επισημάνουν βασικές εκφραστικές ιδιαιτερότητες της λατινικής γλώσσας (ακρίβεια, σαφήνεια, κ.λπ.)
- **να γνωρίσουν**, αξιοποιώντας **διαθεματικά** τις πληροφορίες που περιέχονται στο σχολικό εγχειρίδιο, **βασικά στοιχεία της ρωμαϊκής γραμματείας** (γραμματειακά είδη, αντιπροσωπευτικά έργα και ονόματα συγγραφέων κ.λπ.)*
- να γνωρίσουν **κάποιες πτυχές του δημόσιου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ρωμαίων**. * (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΣΤ. Λατινικά (ΦΕΚ 4134Β/09-09-2021 και 4254Β/15-09-2021)

1. Για την εξέταση στο μάθημα των Λατινικών της Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών της Β' τάξης Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου δίνεται στους/στις μαθητές/- τριες διδαγμένο κείμενο δέκα έως δώδεκα (10-12) στίχων και ζητείται από αυτούς/ές:

α) να το μεταφράσουν στη Νέα Ελληνική (20 μονάδες)

β) να απαντήσουν στις εξής παρατηρήσεις (σύνολο 80 μονάδες):

- μία (1) παρατήρηση από την Εισαγωγή του σχολικού βιβλίου ανοικτού ή κλειστού τύπου (10 μονάδες)
- μία (1) παρατήρηση ετυμολογική: Συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική (10 μονάδες)
- μία (1) παρατήρηση που θα αξιοποιεί τη χρήση στερεότυπης λατινικής φράσης στο κατάλληλο κειμενικό περιβάλλον της Νέας Ελληνικής (10 μονάδες)
- δύο (2) παρατηρήσεις Γραμματικής (30 μονάδες)
- μία (1) παρατήρηση Συντακτικού (20 μονάδες).

Καθεμία από τις παρατηρήσεις Γραμματικής και Συντακτικού μπορεί να αναλύεται σε δύο (2) ισοδύναμα υποερωτήματα.

Από την Τράπεζα Θεμάτων λαμβάνονται με κλήρωση το κείμενο και, μαζί με αυτό, το οριζόμενο προς μετάφραση τμήμα του, καθώς και οι κάτωθι παρατηρήσεις:

- μία (1) παρατήρηση ετυμολογική: Συσχέτιση λέξεων της Λατινικής με λέξεις που χρησιμοποιούνται στη Νέα Ελληνική
- μία (1) παρατήρηση Συντακτικού, η οποία μπορεί να αναλύεται σε δύο (2) ισοδύναμα υποερωτήματα.
- Οι υπόλοιπες παρατηρήσεις ορίζονται από τους /τις διδάσκοντες/-ουσες το μάθημα.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ (με βάση τις οδηγίες στο Αρ. Πρωτ.
116800/Δ2/17-09-2021)

LECTIO SECUNDA

ΔΙΔΩ ΚΑΙ ΑΙΝΕΙΑΣ

Ο Βιργίλιος (Publius Vergilius Maro, 70-19 π.Χ.), ο μεγαλύτερος Ρωμαίος επικός ποιητής, αφηγείται στην «Αινειάδα» του με πολλή ευαισθησία την ιστορία της Διδώς και του Αινεία. Ο κεντρικός ήρωας του έπους, ο Αινείας, αυτοεξόριστος μετά την άλωση της πατρίδας του της Τροίας από τους Έλληνες, βρίσκεται κάποια στιγμή караβοτσακισμένος στις ακτές της Β. Αφρικής, όπου συναντάει τη Διδώ. Εξόριστη κι αυτή από τη Φοινίκη, γυναίκα δυναμική και αποφασιστική, χτίζει για το λαό της μια νέα πόλη, την Καρχηδόνα. Η Διδώ και ο Αινείας στηριγμένοι σε ψευδαισθήσεις χτίζουν μαζί ένα ανύπαρκτο μέλλον. Κάποτε ο Αινείας, ακολουθώντας τη μοίρα του, φεύγει με βαριά καρδιά για την Ιταλία και η Διδώ πεθαίνει.

Aenēas filius Anchīsae est. Patria Aenēae Troia est. Graeci Troiam oppugnant et dolo expugnant. Aenēas cum Anchīsā, cum nato et cum sociis ad Italiam navigat. Sed venti pontum turbant et Aenēan in Africam portant. Ibi Didō regīna novam patriam fundat. Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam. Denique Aenēas in Italiam navigat et regīna exspirat.

ΤΟ ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

LECTIO QUINTA ΕΝΑΣ «ΛΑΤΡΗΣ» ΤΟΥ ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ (Plin.*Epist.*3.7.4-8)
LECTIO DECIMA Η ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑ (Verg.*Aen.*1.257-296)

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

- Να κατανοούν ολιστικά το περιεχόμενο του κειμένου και να οδηγούνται στη μετάφρασή του, μέσα από τη διαδικασία λειτουργικής αξιοποίησης του λεξιλογίου που δίνεται, και της μελέτης της συντακτικής δομής, με τη βοήθεια των βιβλίων αναφοράς (Γραμματική, Συντακτικό) και των συγκρίσεων με την νεοελληνική και αρχαιοελληνική γλώσσα.
- Να οδηγούνται, με αφετηρία την προϋπάρχουσα γνώση και μέσα από εμπλουτισμένη εισήγηση του διδάσκοντος, στην κριτική μελέτη του υποστηρικτικού υλικού της συγκεκριμένης ενότητας του βιβλίου και στην εκμάθηση των νέων γραμματικών φαινομένων (π.χ. σύγκριση και κατηγοριοποίηση των λέξεων ανά γένος, κλίση των δευτερόκλιτων ουσιαστικών σε -us, προσωπική αντωνυμία, κλίση της δεικτικής αντωνυμίας ille-illa-illud).

- Να κατανοούν λατινικές φράσεις που χρησιμοποιούνται στη σημερινή επικοινωνία, και να συσχετίζουν το λεξιλόγιο του κειμένου με το αντίστοιχο της Αρχαίας ή Νέας Ελληνικής ή/και άλλων ευρωπαϊκών γλωσσών.
- Να αλληλεπιδρούν στη μαθησιακή διεργασία, συνεργαζόμενοι αλλά και αυτενεργώντας κατά τη διαδικασία σχεδιασμού/οργάνωσης ομάδων και εκπόνησης ομαδικών δραστηριοτήτων.
- Να γνωρίζουν βασικές πτυχές της ρωμαϊκής πολιτικής ζωής και της ρωμαϊκής σκέψης γενικότερα, που απαντούν στην Αινειάδα του Βιργιλίου, και να επεξεργάζονται κριτικά τα στοιχεία που εντοπίζουν, κατά τη μελέτη του υλικού τους.
- Να διακρίνουν –μέσα από την αναζήτηση, εύρεση και κριτική προσέγγιση έντυπων ή/και ηλεκτρονικών πηγών– βασικά στοιχεία του ρωμαϊκού πολιτισμού (ενδεικτικά θέματα: μύθοι για την ίδρυση της Ρώμης, χαρακτηριστικά της επικής ποίησης την περίοδο του Αυγούστου). (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

1η διδακτική ώρα – διαγραμματική παρουσίαση του κειμένου, διερεύνηση γραμματικών και συντακτικών φαινομένων

- Αφόρμηση. Γλωσσική εξομάλυνση και μεταφραστική προσέγγιση του κειμένου.
- Διαγραμματική παρουσίαση του κειμένου, παράθεση στοιχείων ρωμαιογνωσίας.
- Για την προσέγγιση της δομής του κειμένου προτείνεται η «κατά κώλα» επεξεργασία του κειμένου. Το κείμενο δηλαδή χωρίζεται σε συντακτικές ενότητες, με βάση ρηματικούς τύπους ως φορείς ενεργειών. Με τη χρήση ερωτήσεων (ποιος, τι / ποιον, πού, πότε, γιατί κ.λπ.) αναδεικνύονται οι βασικοί όροι της πρότασης και οι προσδιορισμοί τους.
- Παρουσίαση νέων γραμματικών και συντακτικών φαινομένων με βάση το κείμενο - **μέσα από την παρατήρηση ή/και τη σύγκριση με ήδη προϋπάρχουσα γνώση** (είτε για τη λατινική γλώσσα είτε και για άλλες, π.χ. Αρχαία Ελληνική, Νεοελληνική, σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες). (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Ενδεικτικά:

α. Αφόρμηση: Γνωρίζετε τα πρόσωπα που αναφέρονται στον τίτλο του κειμένου; Αν όχι, από που θα μπορούσαμε να αντλήσουμε πληροφορίες για αυτά;

Μπορεί να σχετίζεται με το ιστορικό παρελθόν ή να το συνδέει με το παρόν (π.χ. ένα κοινωνικό ή πολιτικό θέμα/πρόβλημα, κοινό στην αρχαιότητα και τη σύγχρονη εποχή, η επιβίωση ενός ιστορικού γεγονότος ή μυθολογικού μοτίβου στη μεσαιωνική ή τη νεότερη και σύγχρονη Τέχνη). (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Ραφαήλ Η πυρκαγιά του Μπόργκο. Βατικανό.

Μπορείτε να περιγράψετε την παραπάνω εικόνα/ τα πρόσωπα που απεικονίζονται;

β. Ζητείται από τους/τις μαθητές/-ήτριες να εντοπίσουν τους «πρωταγωνιστές» της αφήγησης και τα ρήματα – ενέργειες που συνδέονται με καθέναν από αυτούς. (Καταγραφή στον πίνακα/εννοιολογικός χάρτης – Επεξεργασία «κατά κώλα» – Ανασύνθεση της ιστορίας με βάση τα ρήματα, όπως παρουσιάζεται στο Μάθημα 2).

γ. Οι μαθητές/-ήτριες σε ομάδες μπορούν με τη βοήθεια του λεξιλογίου και του διδάσκοντα να προτείνουν τη δική τους εκδοχή της μετάφρασης. Με τη χρήση ΨΜ η μεταφραστική προσπάθεια κάθε ομάδας καταγράφεται σε ένα κοινό αρχείο με διαφορετικό χρώμα. Έπειτα οι ομάδες προτείνουν εναλλακτικούς τρόπους απόδοσης και, τέλος, από κοινού επεξεργάζονται/διορθώνουν/βελτιώνουν και καταλήγουν σε μία απόδοση του κειμένου στα νέα ελληνικά. Συνειδητοποιούν ότι οι εκάστοτε επιλογές τους στη μετάφραση του κειμένου διαφοροποιούν και το ύφος του. Π.χ. *exspirat*: πεθαίνει, ξεψυχά, δίνει τέλος στη ζωή της, αυτοκτονεί κλπ.

δ. Με αφορμή τους τύπους *filius*, *Graeci*, *dolo*, *sociis*, *pontum*, *Graecorum* κλπ. οι μαθητές/-ήτριες καλούνται να συγκρίνουν τις καταλήξεις των ουσιαστικών της δεύτερης κλίσης με τις αντίστοιχες της πρώτης κλίσης (*Patria*, *Troiam*, *insidias* κλπ.), που έχουν ήδη διδαχθεί σε προηγούμενο μάθημα. Να εμπλακούν στη διδακτική διαδικασία συντάσσοντας πίνακα με τις καταλήξεις των ουσιαστικών της δεύτερης κλίσης. Οι μαθητές/-ήτριες καλούνται να συγκρίνουν αυτή τη διαφοροποίηση με την αντίστοιχη της αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας.

ε. Οι μαθητές/-ήτριες έχουν έρθει σε μια πρώτη επαφή με τη χρήση των πτώσεων σε προηγούμενη ενότητα. Με καθοδήγηση, καλούνται να διακρίνουν τις διαφορετικές πτώσεις των όρων του κειμένου, να εντοπίσουν και να ερμηνεύσουν τις διαφορετικές λειτουργίες τους. Οι μαθητές/-ήτριες καλούνται να συγκρίνουν αυτή τη διαφοροποίηση με την αντίστοιχη της αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας.

Χρήση των πτώσεων

Ονομαστική: υποκείμενο κατηγορούμενο	Sed venti pontum turbant. Aenēas filius Anchīsae est.
Γενική: κτητική	Patria Aenēae Troia est.
Δοτική: έμμεσο αντικείμενο	Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat.
Αιτιατική: άμεσο αντικείμενο <u>Εμπρόθετη αιτιατική:</u> 1. in + αιτιατική: κίνηση σε τόπο/ άφιξη 2. ad + αιτιατική: κίνηση σε τόπο/ προσέγγιση	Aenēas regīnae insidias Graecōrum renarrat. Denique Aenēas in Italiam navigat. Aenēas ad Italiam navigat.
Αφαιρετική: τρόπος <u>Εμπρόθετη αφαιρετική:</u> cum + αφαιρετική: συνοδεία	Graeci Troiam dolo expugnant. Aeneas cum sociis ad Italiam navigat.

στ. Ζητείται από τους/τις μαθητές/-ήτριες να συγκρίνουν τον τρόπο/τρόπους με τον οποίο εκφέρεται η επιρρηματική έννοια του «τόπου» στο Μάθημα 1 και στο Μάθημα 2 και να καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους.

(Μπορείτε να αναζητήσετε υλικό στο: <http://latim.schools.ac.cy/index.php/el/>)

2η και 3η διδακτική ώρα

Ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου και κατανόηση του περιεχομένου

Στόχος των δραστηριοτήτων αυτών είναι η αποδέσμευση του/της μαθητή/ριας από τη στεία διαδικασία αποστήθισης της μετάφρασης, ώστε η διερεύνηση του νοήματος του κειμένου και η εκμάθηση του λεξιλογίου να αναδειχθούν ως αυτόνομες διακριτές διαδικασίες, που φυσικά διαλέγονται με τη μετάφραση.

Κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιούνται **οι δραστηριότητες και το λεξιλόγιο που έχει ήδη κατακτηθεί σε προηγούμενες ενότητες**, ώστε να υπάρχει μια συνεχής **αλληλεπίδραση** του/της μαθητή/ριας με την κεκτημένη γνώση. (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Ο/Η διδάσκων/ουσα ελέγχει τον βαθμό στον οποίο κατανόησαν οι μαθητές/ριες το περιεχόμενο του κειμένου με δραστηριότητες, όπως οι παρακάτω:

Ι. α. Σημειώστε αν οι παρακάτω διατυπώσεις αληθεύουν ή όχι, με βάση το περιεχόμενο του κειμένου. Δικαιολογήστε τις απαντήσεις σας, με παραπομπές στο λατινικό κείμενο.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Aenēas filius Ovidi est.		
Patria Aenēae Roma est.		
Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam.		

β. Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις, επιλέγοντας την κατάλληλη απάντηση, με βάση το περιεχόμενο του κειμένου:

i) Graeci _____ Troiam expugnant.

a. Musā b. dolo c. querelā

ii) Aenēas cum _____ ad Italiam navigat.

a. filio b. filiis c. reginā

Λεξιλογικά

Ι. Αντιστοιχίστε τις λατινικές λέξεις/ φράσεις της Α' στήλης με τις σημασίες που δίνονται στη Β' στήλη. Δύο λέξεις/ φράσεις στη Β' στήλη περισσεύουν:

Α' στήλη	Β' στήλη
1. Patria Aenēae	a. κυριεύουν
2. oppugnant	b. άνεμοι

3. cum sociis	c. η πατρίδα του Αινεία
4. venti	d. τεχνάσματα
5. insidias	e. περιπέτειες
	f. με τους συντρόφους
	g. πολιορκούν

Εμπέδωση γραμματικών και συντακτικών φαινομένων

Κατά τη δεύτερη αυτή φάση διδασκαλίας και αφού έχει ολοκληρωθεί μια πρώτη προσέγγιση των γραμματικοσυντακτικών φαινομένων (μέσα από την ανάλυση του κειμένου) ο/η διδάσκων/ουσα μπορεί να δώσει περισσότερες λεπτομέρειες γι' αυτά, καθώς και ασκήσεις εμπέδωσης. Συνιστάται να μη ζητείται απλή γραμματική ή συντακτική αναγνώριση, αλλά **η χρήση γραμματικών τύπων ή ο μετασχηματισμός τους μέσα σε προτασιακό περιβάλλον**, όπου καλό θα ήταν να αξιοποιείται το λεξιλόγιο της διδασκόμενης αλλά και προηγούμενων ενοτήτων.

Βασική επιδίωξη των διδασκόντων/διδασκουσών πρέπει να είναι **η αποφυγή τυπικών/φορμαλιστικών ασκήσεων** και η εστίαση στην καλλιέργεια της κριτικής και συνθετικής σκέψης των μαθητών/ριών, με αξιοποίηση όλου του εύρους πιθανών ασκήσεων, **ανοικτού και κλειστού τύπου διαβαθμισμένης δυσκολίας**. (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Επισήμανση:

Καθώς το εξεταζόμενο κείμενο ανήκει στις πρώτες ενότητες του εγχειριδίου, δεν υπάρχει η δυνατότητα να ζητηθούν πιο σύνθετες/απαιτητικές ασκήσεις Γραμματικής και Συντακτικού, καθώς δεν έχουν διδαχθεί ακόμη παρά ελάχιστα φαινόμενα.

Εμπέδωση γραμματικών και συντακτικών φαινομένων (ενδεικτικά):

Iα. Στο κείμενό σας να εντοπίσετε τα ουσιαστικά β κλίσης (αρσενικού γένους) και να τα μεταφέρετε στην αιτιατική του πληθυντικού αριθμού.

β. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που δίνονται σε παρένθεση:

Graeci Troiam oppugnant et _____ dolo expugnant. (novus-a-um)

Aenēas _____ regīnae insidias Graecōrum renarrat. (ille-illa-illud)

II. Να μεταφέρετε τις παρακάτω προτάσεις στον άλλο αριθμό.

Venti pontum turbant.

Regīna expīrat.

III. Στο κείμενό σας να εντοπίσετε τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου. (ad Italiam, in Africam, Ibi, in Italiam)

IV. Σε κάθε πρόταση υπάρχει ένα γραμματικό/συντακτικό λάθος. Να το επισημάνετε και να το διορθώσετε:

	ΣΩΣΤΟΣ ΤΥΠΟΣ
Graeci Troiam oppugnat.	
Didō regīna novas patriam fundat.	
Denique Aenēas in Italiae navigat [...]	

Ετυμολογικά

Μέσω των δραστηριοτήτων αυτών οι μαθητές/ριες, αφού πρώτα έχουν έρθει σε επαφή με το νέο λεξιλόγιο μέσα από το κείμενο, μπορούν να διαπιστώσουν τη σχέση της λατινικής γλώσσας με την Αρχαία και τη Νέα Ελληνική, καθώς και τις σύγχρονες ευρωπαϊκές. Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί στις λατινικές φράσεις/λέξεις που χρησιμοποιούνται και στη σημερινή επικοινωνία. (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Κάποιες παρατηρήσεις

α. Μπορούμε να ενθαρρύνουμε τους/τις μαθητές/-ήτριες να αναζητήσουν οι ίδιοι/-ες με τη χρήση ΨΜ την ετυμολογική συγγένεια λατινικών λέξεων του κειμένου με λέξεις της Νέας Ελληνικής ή της Αγγλικής. Π.χ.

← → ↻ Μη ασφαλής | komvos.edu.gr/dictionaries/dictadv/DictAdv.htm ☆ ⓘ ⋮

Εφαρμογές Gmail YouTube Χάρτες Άλλα ανάγνωσης

Λεξικά On-Line
Σύνθετη χρήση Λεξικών
Σύνθετη αναζήτηση στα
Λεξικά
Εργαλείο Λεξικού κοινής
νεοελληνικής
Χάρτης πλοήγησης
Πληροφορίες

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΛΕΞΙΚΑ

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Ι. Ν. Καζάκης

Με τη **Σύνθετη Αναζήτηση** μπορείτε να αναζητήσετε λήμματα ή ομάδες λημμάτων, από το Λεξικό της επιλογής σας που να εκπληρούν συνδυασμούς κριτηρίων. Π.χ. μπορείτε να βρείτε ΡΗΜΑΤΑ που προέρχονται από τα ΙΤΑΛΙΚΑ και έχουν σχέση με τη ΘΑΛΑΣΣΑ.

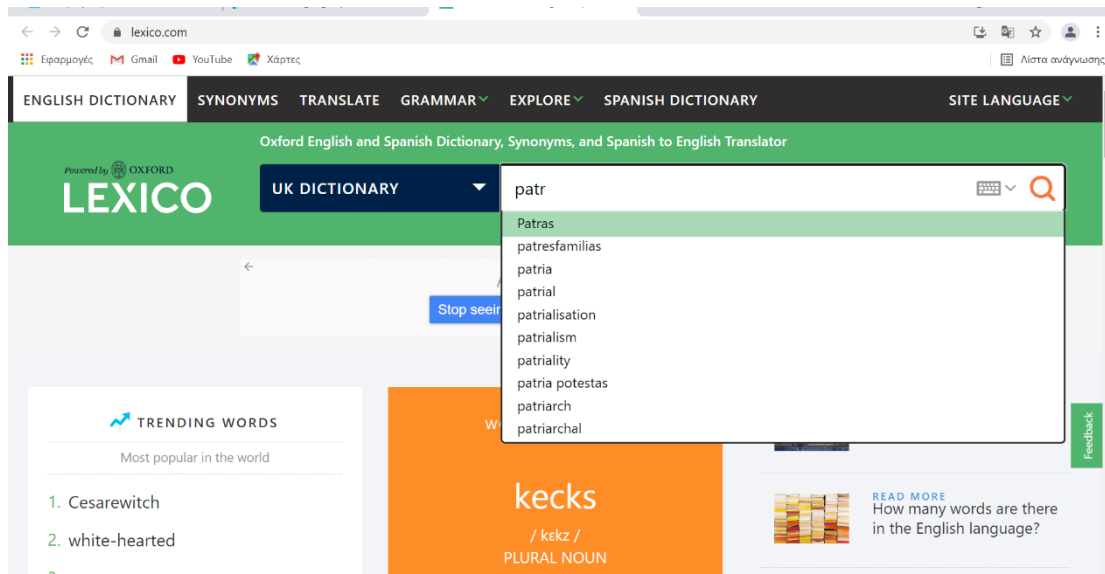
Με το **Εργαλείο του ΑΚΝ** μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους ίδιους μηχανισμούς σύνθετης αναζήτησης. Έχετε όμως πολύ περισσότερες δυνατότητες, όπως:

- Επιλεκτική προβολή μέρους μόνον του λήμματος (π.χ. μόνον τις σημασίες).
- Δυνατότητα προβολής σε στήλες, με στόχο κυρίως τη δημιουργία ασκήσεων αντιστοίχισης.
- Δυνατότητες παρέμβασης στη σειρά εμφάνισης και την αρίθμηση των προβλλομένων στοιχείων.
- Δυνατότητα προοδευτικού εμπλουτισμού, με βήματα, μιας ομάδας λημμάτων που να εκπληρωθεί το κριτήριό σας (ενδεχομένως και διαφορετικά σε κάθε βήμα).

Το **Εργαλείο** αυτό σχεδιάστηκε με στόχο πρωτίστως τον εκπαιδευτικό και φιλοδοξούμε ότι θα αποτελέσει ένα εφελκυστικό συντακτικό ιδέων για τη δημιουργία νέων μεθοδολογικών διδασκαλίας της γλώσσας και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης των μαθητών.

- Οδηγίες χρήσης του **Εργαλείου του ΑΚΝ**
- Προτεινόμενα σενάρια χρήσης του **Εργαλείου του ΑΚΝ**

Πληκτρολογούμε <http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/Dictionaryes.htm> και στη συνέχεια «Σύνθετη χρήση Λεξικών», «Σύνθετη αναζήτηση Λεξικών».

Πληκτρολογούμε www.askoxford.com και στη συνέχεια λέξεις από το λατινικό κείμενο.

β. Δίνονται οι στίχοι Όμηρος, *Ίλιάς* Β 688-9 και ζητείται από τους/τις μαθητές/-ήτριες να εντοπίσουν μία ετυμολογικά συγγενή λέξη με το *navigat* του Μαθήματος 2:

[Ο Αχιλλέας οργισμένος αποσύρεται από τη μάχη]

Όμηρος, *Ίλιάς* Β 688-9

κεῖτο γὰρ ἐν νήεσσι ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
κούρης χωόμενος Βρισηΐδος ἡϋκόμοιο [...]

Λατινικές φράσεις σε νεοελληνικό προτασιακό περιβάλλον

Αναζήτηση των σημασιών των λατινικών φράσεων σε «πραγματικά κείμενα» (ελεύθερη έρευνα στο Διαδίκτυο), ώστε στη συνέχεια οι μαθητές/-ήτριες να μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν σε νέα γλωσσικά περιβάλλοντα. Π.χ.

- Η αποστολή του εκπαιδευτικού είναι να δημιουργήσει εναλλακτικές συνθήκες μάθησης, νέες παιδαγωγικές σχέσεις, καταργώντας τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, τη μονόδρομη και **ex cathedra** διάλεξη του πανειδήμονα καθηγητή. (από το Διαδίκτυο)
- Πολλά μνημεία καταρρέουν από το βάρος του κόστους συντήρησης που αδυνατούμε να καλύψουμε. Θα έπρεπε να υπάρχει ένα ξεκάθαρο **modus operandi** για την αξιοποίησή τους. (από το Διαδίκτυο)

Για τη σημασία λατινικών λέξεων/ φράσεων στη Νέα Ελληνική:

<https://www.gnomikologikon.gr/latin-quotes.html>

<http://users.sch.gr/tgiakoum/latinmoto2.html#a>

Προσέγγιση στοιχείων πολιτισμού

Η προσέγγιση των πολιτισμικών θεμάτων που αναδεικνύονται μέσα από το κείμενο ή/και το εισαγωγικό σημείωμα της ενότητας πρέπει να στηρίζεται σε **διερευνητικού, διαθεματικού και δημιουργικού** χαρακτήρα δραστηριότητες των μαθητών/ριών, κατά προτίμηση ομαδικές και με τη χρήση ΨΜ. (Αρ. Πρωτ. 116800/Δ2/17-09-2021)

Ενδεικτικά:

Με **στόχο** οι μαθητές/-ήτριες να συνειδητοποιήσουν

- τον ιδρυτικό μύθο της Ρώμης (η σχέση του Αινεία με τους Τρώες και τους μελλοντικούς Ρωμαίους)
- την αντίληψη ότι η κυριαρχία και η θέση της Ρώμης στον κόσμο ήταν προαποφασισμένες από τους θεούς
- τη λογοτεχνική πραγμάτευση ενός μύθου προκειμένου να εξυπηρετηθούν πολιτικά συμφέροντα
- την αυγούστεια προπαγάνδα
- τα χαρακτηριστικά του ρωμαϊκού έπους.

α. Το Μάθημα 2 αφηγείται την ιστορία της Διδώς και του Αινεία. Υπάρχουν σημεία του κειμένου που σας θυμίζουν/παραπέμπουν σε αντίστοιχες περιπέτειες του ομηρικού Οδυσσέα; (Για την *Οδύσσεια* δείτε στο <http://ebooks.edu.gr/ebooks/>: *Αρχαία Ελληνικά [ΜΤΦΡ.]. Ομηρικά έπη. Οδύσσεια*, Α Γυμνασίου, ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ).

β. Στο κείμενό σας *Regīna Aenēan amat et Aenēas regīnam*. Ο Αινείας όμως εγκαταλείπει την Καρχηδόνα και τη Διδώ. Αφού μελετήσετε τα παρακάτω αποσπάσματα από την *Αινειάδα* του Βιργιλίου, να καταγράψετε τις αιτίες αυτής της φυγής;

Εναλλακτικά: Αξιοποιώντας τις πληροφορίες της Εισαγωγής του σχολικού εγχειριδίου, το λήμμα *Αινείας* από την Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού [<http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=12651>] και τα αποσπάσματα από την *Αινειάδα* του Βιργιλίου που σας δίνονται σε φωτοτυπίες, να αναζητήσετε τις αιτίες της φυγής του Αινεία από την Καρχηδόνα. (Αν υπάρχει η δυνατότητα, οι ίδιοι οι μαθητές/-ήτριες να αναζητήσουν τα αποσπάσματα με τη χρήση ΨΜ: <https://anemi.lib.uoc.gr/metadata/d/d/f/metadata-413-0000136.tkl> , <https://www.thelatinlibrary.com/> και <http://www.perseus.tufts.edu/>).

Βιργίλιος, <i>Aen.</i> 4.304-306, 333-334, 345-347, 361 Αντιπαράθεση Διδώς και Αινεία	Μετάφραση Λ. Τρομάρας
tandem his Aenean compellat vocibus ultro:	Τέλος, αυθόρμητα κατηγορεί τον Αινεία μ' αυτά τα λόγια:

‘dissimulare etiam sperasti, perfide, tantum posse nefas tacitusque mea decedere terra? [...] tandem pauca refert: ‘ego te, quae plurima fando enumerare vales, numquam, regina, negabo promeritam [...] sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo, Italiam Lyciae iussere capessere sortes; hic amor, haec patria est. [...] Italiam non sponte sequor.’	«Άπιστε, ήλπισες πως μπορείς ακόμη και να αποκρύψεις ένα τόσο μεγάλο ανοσιούργημα και να αναχωρήσεις μυστικά από τη χώρα μου;» [...] Τέλος, [ο Αινείας] αποκρίνεται με λίγα λόγια: «Εγώ δεν θ’ αρνηθώ ποτέ, βασίλισσα, ότι μου πρόσφερες πάρα πολλές ευεργεσίες, όσες μπορείς ν’ απαριθμήσεις με τον λόγο [...] Αλλά τώρα ο Γρύνειος Απόλλωνας τη μεγάλη Ιταλία, την Ιταλία οι Λύκειοι χρησμοί πρόσταξαν να αναζητήσουμε. Αυτός είναι ο έρωτάς μου, αυτή είναι η πατρίδα μου. [...] Επιζητώ την Ιταλία χωρίς τη θέλησή μου».
--	--

Βιργίλιος, <i>Aen.</i> 6.456-464 Συνάντηση Διδώς και Αινεία στον Άδη	Μετάφραση Λ. Τρομάρας
‘infelix Dido, verus mihi nuntius ergo venerat extinctam ferroque extrema secutam? funeris heu tibi causa fui? per sidera iuro, per superos et si qua fides tellure sub ima est, invitus, regina, tuo de litore cessi. sed me iussa deum, quae nunc has ire per umbras, per loca senta situ cogunt noctemque profundam, imperiis egere suis; nec credere quivi hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem’.	«Δυστυχισμένη Διδώ, ήταν λοιπόν αληθινή η είδηση του θανάτου σου που ήρθε σε μένα, ότι πήρες τη ζωή σου μ’ ένα ξίφος; Αλίμονο, εγώ ήμουν η αιτία του θανάτου σου; Ορκίζομαι στ’ αστέρια, στους θεούς και σε όποια πίστη μπορεί να υπάρχει στα βάθη της γης, έφυγα από το ακρογιάλι σου χωρίς τη θέλησή μου, βασίλισσα. Αλλά εμένα οι προσταγές των θεών με οδήγησαν με τις εντολές τους, που και τώρα με αναγκάζουν να έρθω ανάμεσα στις σκιές, μέσα από μέρη αγκαθισμένα από την παραμέληση και μέσα στη βαθιά νύχτα. Ούτε και μπορούσα να πιστέψω ότι η φυγή μου από εκεί θα σου έφερνε τόσο μεγάλη θλίψη».

Βιργίλιος, <i>Aen.</i> 1.263-278 Η προφητεία του Δία στην Αφροδίτη	Μετάφραση Λ. Τρομάρας
[...] bellum ingens geret Italia, populosque feroces contundet, moresque viris et moenia ponet, tertia dum Latigo regnantem viderit aestas, ternaque transierint Rutulis hiberna subactis. at puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo additur,—Ilus erat, dum res stetit Ilia regno,— triginta magnos volvendis mensibus orbis imperio explebit, regnumque ab sede Lavini transferet, et longam multa vi munit Albam. hic iam ter centum totos regnabitur annos gente sub Hectorea, donec regina sacerdos, Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem. inde lupae fulvo nutricis tegmine laetus Romulus excipiet gentem, et Mavortia condet moenia, Romanosque suo de nomine dicet. His ego nec metas rerum nec tempora pono; imperium sine fine dedi.	[Ο Αινείας] θα κάνει τεράστιο πόλεμο στην Ιταλία και θα συντρίψει άγριους λαούς και θα εγκαθιδρύσει νόμους και τείχη για τους άντρες του, καθώς θα τον δουν να βασιλεύει στο Λάτιο τρία καλοκαίρια και καθώς θα περάσουν τρεις χειμώνες, αφότου θα έχει κατανικήσει τους Ρούτουλους. Όμως το αγόρι, ο Ασκάνιος, ο οποίος τώρα ονομάζεται Ίουλος (ήταν Ίουλος όσο υπήρχε ακόμη το βασίλειο στο Ίλιο), θα ολοκληρώσει στην εξουσία τριάντα μεγάλους κύκλους των μηνών που γυρίζουν και θα μεταφέρει τον θρόνο του από τη θέση του στο Λαβίνιο και δυνατός στην εξουσία θα οχυρώσει με τείχη την Άλμπα Λόνγκα. Εδώ βασιλιάδες από τη γενιά του Έκτορα θα βασιλέψουν για τριακόσια ολόκληρα χρόνια, μέχρι μια βασιλική ιέρεια, η Ιλία, έγκυος από τον Άρη, θα γεννήσει δίδυμα. Τότε ο Ρωμύλος, χαρούμενος για την ξανθιά σκέπη της τροφού του της λύκαινας, θα συνεχίσει τη γενιά και θα χτίσει τα τείχη του Άρη και θα ονομάσει τον λαό Ρωμαίους, από το δικό του όνομα. Στην εξουσία τους δεν έχω θέσει ούτε όρια ούτε διάρκεια: τους έχω δώσει εξουσία δίχως τέλος.

γ. Ο Αινείας στον Όμηρο. Αφού αναζητήσετε πληροφορίες για τον Αινεία στο αντίστοιχο λήμμα από την Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού [<http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=12651>] και στη ραψωδία Υ της *Ιλιάδας*, να ετοιμάσετε ένα σύντομο πολυτροπικό κείμενο για τον τρόπο που παρουσιάζεται ο ήρωας αυτός στο ομηρικό έπος.

Σχετικά με το κείμενο της *Ιλιάδας* μπορείτε να δείτε: [https://www.greek-language.gr/digitalResources/ancient_greek/library/index.html?author_id=194].

δ. Στο εισαγωγικό σας σημείωμα αναφέρεται ο Βιργίλιος ως ο μεγαλύτερος Ρωμαίος επικός ποιητής. Αφού αναζητήσετε πληροφορίες για τον πολιτισμό και τη λογοτεχνική δημιουργία την εποχή του Αυγούστου, να παρουσιάσετε σε ένα σύντομο

κείμενο τα χαρακτηριστικά του ρωμαϊκού έπους. [Μπορείτε να συμβουλευτείτε ενδεικτικά: *Εγχειρίδιο Ιστορίας της Α' Λυκείου, Ιστορία του Αρχαίου Κόσμου*, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», Κροή, Ρ. (1996), *Λεξικό αρχαίων συγγραφέων, Ελλήνων και Λατίνων* (μτφρ. Δ. Λυπουρλής & Λ. Τρομάρας). Θεσσαλονίκη, σσ. 756-758, Παπαγγελής, Θ. (2005), *Η Ρώμη και ο κόσμος της*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών - Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη σσ. 61-68].

ε. Ποιες φράσεις από το κείμενο του Μαθήματος 2 περιγράφουν καλύτερα τις παρακάτω εικόνες;

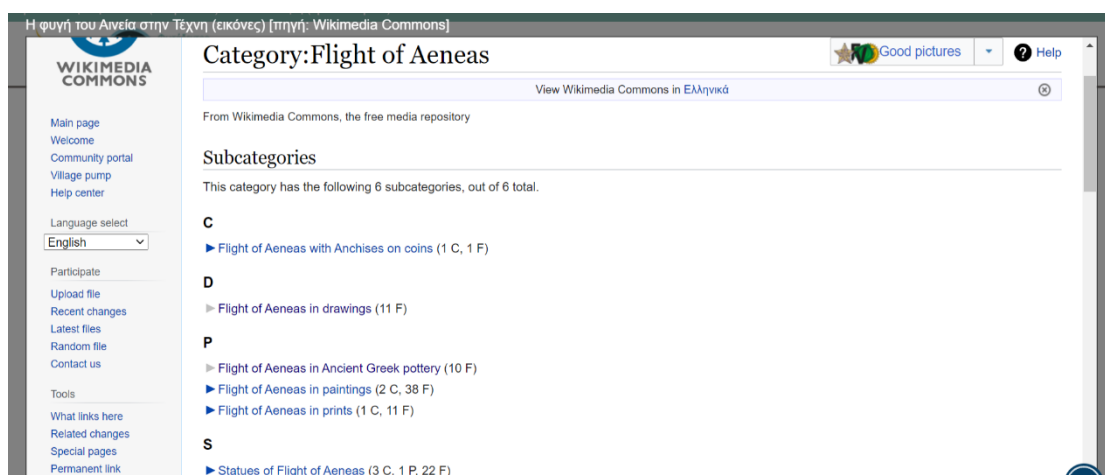
Εικόνα 1. Ο Αινείας φεύγει από την Τροία (2ο βιβλίο Αινειάδας). © Metropolitan Museum of Art, Νέα Υόρκη (www.metmuseum.org).

Εικόνα 2. Ο Αινείας αναχωρεί από την Καρχηδόνα (4ο βιβλίο Αινειάδας). © Metropolitan Museum of Art, Νέα Υόρκη (www.metmuseum.org).

Εναλλακτικά οι μαθητές/-ήτριες μπορούν να αναζητήσουν ελεύθερα στο διαδίκτυο εικόνες για τη *φυγή του Αινεία* και να συνθέσουν ένα πολυτροπικό κείμενο, χρησιμοποιώντας τις φράσεις του Μαθήματος 2.

Ενδεικτικά [Wikimedia Commons]:

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Austin, R.G. (1955), *P. Vergili Maronis Aeneidos Liber Quartus*. Oxford.
- Austin, R.G. (1971), *P. Vergili Maronis Aeneidos Liber Primus*. Oxford.
- Austin, R.G. (1977), *P. Vergili Maronis Aeneidos Liber Sextus*. Oxford.
- Austin, R.G. (1999), *Βεργιλίου Αινειάδος Βιβλίο IV* (μτφρ.-επιμ. Λ. Τρομάρας). Θεσ/νίκη.
- Austin, R.G. (2001), *Βεργιλίου Αινειάδος Βιβλίο I* (μτφρ.-επιμ. Λ. Τρομάρας). Θεσσαλονίκη.
- Austin, R.G. (2005), *Βεργιλίου Αινειάδος Βιβλίο VI* (μτφρ.-επιμ. Λ. Τρομάρας). Θεσ/νίκη.
- Kroh, P. (1996), *Λεξικό αρχαίων συγγραφέων, Ελλήνων και Λατίνων* (μτφρ. Δ. Λυπουρλής & Λ. Τρομάρας). Θεσσαλονίκη.
- Παπαγγελής, Θ. (2005), *Η Ρώμη και ο κόσμος της*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών - Ίδρυμα Μανώλη Τριανταφυλλίδη.